

Válka ženistů Miroslav Novák, *16.8.1921 Hončarka

Činnost ženistů za války je velmi rozmanitá a náročná. Podle běžných představ je to především dřina a zase dřina: stavba mostů pro lehkou i pro tu nejtěžší techniku, stavba cest a jejich údržba, budování velitelských stanovišť a bunkrů nejrůznějšího určení. To vše vyžaduje především vysokou fyzickou zdatnost a sílu, která se pro ženisty stala ve vojenské hantýrce příslovečnou. Na první pohled by to vypadalo, že se ženisté sice nadřou, ale zato jsou poněkud dále od předního okraje fronty. Není však tomu tak. Ženisté nikdy neschází v sestavě útočících vojsk, ať ve vševojskovém nebo technickém průzkumu. Jedou na útočících tancích, aby při naražení na minové pole vytvářeli před nimi v tomto minovém poli průchody; při přípravě a v průběhu útoku ženisté vytvářejí pro pěchotu průchody v překážkách. Při plnění takových povinností zahynul např. ppor. Vladimír Veselý (*1921 Sviňuchy, † 1.11.44).

Dobrá, řekne si čtenář, ale jak a při čem se odehrává ta válka ženistů obou válčících stran použitá v názvu článku? Vždyť jsem o ní v žádné válečné vzpomínkové literatuře i vyšších velitelů nikdy nic nečetl. Ano, nepíše se o ní, ale byla. Skutečně se srovnával stupeň výcviku, důvtip, rozvaha, znalosti, chladnokrevnost ba i lstivost ženistů. Tyto vlastnosti ženistů obou válčících stran se srovnávaly zejména v oblasti minování a odminovávání, vytváření nástrah a jejich zneškodňování.

Zde platí další úsloví spojené s tímto poněkud nedoceňovaným druhem zbraní: ženista se zmýlí jen jednou. Bránící se straně, Němcům, šlo o to způsobovat maximálně možné ztráty ženijním jednotkám a citelně tak oslabovat útočné možnosti sovětských a československých vojsk, protože při nedostatku ženistů úspěšně útočit nelze. Záměr Němcům nevyšel díky dobré výchozí přípravě a průběžnému zdokonalování ženijních velitelů a jejich podřízených. Bohužel i získávání zkušeností a školení podřízených o nových opatřeních nepřítele se platilo krví. Např. dne 10.12.44 zahynul v Ladamírově ppor. Josef Balák (*1924 Rovno) a s ním dva proškolení ženisté a další tři byli těžce raněni. Bránící se Němci používali, zejména po přechodu čs. státní hranice, různých promyšlených a důvtipných překvapení. Najednou na celém úseku fronty byly nasazeny nové nástrahové rozněcovače, které po vložení do miny byly neodstranitelné. Mezi oběťmi tohoto typu neodstranitelných nástrahových rozněcovačů byl také ppor. Josef Červený (*1914 Rovno, † 27.11.44 Velký Staskovec).

Zahynulo několik dalších našich ženistů, než byla od zajatého německého ženisty získána informace o systému nových rozněcovačů. Pak se takové miny bezpečně odstraňovaly minovou kotvičkou. Mimochodem, v takových situacích když průzkumníci získají včas „ženistického jazyka“ se zaslouží o zachování životů svých druhů možná víc, než kdyby přivedli nepřátelského důstojníka nebo spojaře, který tím, že víc ví než běžný pěšák, je také velmi žádaným „jazykem“. Nepřítel měnil i systémy minování. Zřizoval např. klamné „odminované“ úseky — po stranách cesty byly skládky domněle vyjmutých min, dokonce i s typickou tabulkou „Odminováno, miny nejsou“.

Ve skutečnosti byl úsek zaminován. V místech, které byly vhodné pro průjezd vozidel a tanků kladl vrstevové miny. V určité hloubce byly položeny na sebe dvě protitankové miny. Na ně byl postaven dřevěný kuláč dlouhý asi 30 cm zasypaný vrstvou hlíny. Na tuto vrstvu byla normálně položena třetí mina. Nezkušený ženista by odstranil jen hořejší třetí minu a zbývající dvě se svými deseti kilogramy výbušniny by bezpečně vyřadily těžké vozidlo nebo tank. Vrstevové miny byly navíc zajištěny proti odstranění. Nástrahy byly používány v protitankových (PT) a protipěchotních (PP) minách. PT miny byly zajišťovány proti odstranění přes boční nebo dnový doplňkový rozněcovač, který při pokusu minu vyzvednout ji inicioval. Nebo byly dvě i více PT min navzájem propojeny tažným drátkem, zakotveným u bočních rozněcovačů. PP miny byly kladeny s nenapnutým nástražným drátem v porostech a ve vysoké trávě. Stačilo o něj nohou zavadit a tím ho napnout, aby miny vybuchly. Proto se při odminování nástražné dráty zpravidla přestřihovaly. Ovšem při nástrahách byl použit takový typ rozněcovače, který používal napnutého drátu a při jeho přestřižení uvedl minu k výbuchu. K dalším nástrahovým překvapením patřilo použití kombinace

PT min s kovovým a PP min s dřevěným nebo plastickým obalem. Náš ženista s elektromagnetickou minohledačkou, která reaguje pouze na kovové předměty, se měl zaměřit na objevenou kovovou PT minu a při tom našlápnout na PP minu.

Zvláště zákeřné byly nástrahy PP min zřizované v předpokládaných ubytovacích prostorech a v hospodářských budovách, které ustupující Němci opustili.

Velmi důkladné a záludné byly nástrahy v obcích a prostorách, které Němci dlouho bránili a měli tudíž čas na „propracování“ nástrah. Zaminované byly kliky u dveří místností, postele, hrnek na vodu stojící u naplněného vědra s pitnou vodou, sekera ležící na špalku, plotna s hraničkou dříví na ohništi a s pootevřenými dvířky, zavěšený plášť na věšáku nebo jiný kus oděvu, přístupy k oknům domů, opuštěné automobily a spousta dalších míst a předmětů. Takové nástrahy byly vypočítány na zranění co největšího počtu vojáků všech druhů zbraní, avšak při jejich odstraňování trpěli především ženisté.

Těžký a nebezpečný byl ten ženistický chlebíček. Když válka skončila a vojáci šli domů, ženisté dlouhé měsíce, ba i roky odstraňovali minová pole a munici a zachraňovali tak životy svých spoluobčanů a při tom riskovali životy své. Tak např. zahynul ppor. Václav Linha (* v Malované, † 1946 obec Dargov na východním Slovensku). Je nemožné určit, která z válčících stran ve válce ženistů zvítězila. Pokud jde o ženisty 1. čs. armádního sboru v SSSR lze konstatovat, že záměr Němců způsobit čs. ženistům citelné ztráty se nesplnil. Zásahu na tom měla vysoká odborná příprava velitelů, poddůstojníků a vojáků, příslušníků ženijních praporů brigád a sboru. Příprava ženijních poddůstojníků s důrazem na práci s výbušninami, s vytvářením a zneškodňováním nástrah byla především prováděna ve třetí a čtvrté ženijní sborové poddůstojnické škole, které velel, a to je málo známo, volyňský Čech.

Litoměřice v květnu 1998